

مجله‌ی برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری
سال پنجم، شماره‌ی ۱۹، زمستان ۱۳۹۵
صفحات ۲۱۰-۱۹۹

بررسی گرایش صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری به انرژی‌های تجدیدپذیر

داود رضی^۱

زهرا پازوکی‌نژاد^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۵/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۲۰

چکیده

انرژی‌های تجدیدپذیر در مقایسه با سوخت‌های فسیلی، کربن بسیار کمی را تولید می‌کنند. از این رو، اشاعه و کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر به عنوان یک نوآوری زیست‌محیطی باید در سیاست‌های مقابله با تغییر آب و هوا بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. در این بررسی، میزان شناخت و گرایش صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری نسبت به انرژی‌های تجدیدپذیر مورد بحث قرار گرفت. رویکرد بررسی، کمی و از پیمایش به عنوان روش بررسی استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته بود و از ۲۷۹۳ اقامتگاه، ۱۲۱ اقامتگاه گردشگری در شهرهای محمودآباد، نور و بابلسر با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. مهم‌ترین یافته‌های این تحقیق عبارتند از: گرایش مثبت صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری به انرژی‌های نو، عدم وجود رابطه بین سن، تحصیلات، سابقه اشتغال، قدمت اقامتگاه و نوع اقامتگاه با گرایش به انرژی‌های تجدیدپذیر و وجود رابطه بین تعداد واحدهای اقامتی و گرایش به این نوع انرژی و در نهایت، عدم تفاوت در سطح گرایش به انرژی‌های تجدیدپذیر در شهرهای بررسی شده.

واژه‌های کلیدی: انرژی تجدیدپذیر، اقامتگاه‌های گردشگری، استان مازندران.

^۱ نویسنده مسئول: استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه مازندران (razi@umz.ac.ir)

^۲ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه مازندران

مقدمه

رشد روز افزون جمعیت و به تبع آن روند فزاینده مصرف انرژی از یک سو و تمرکز اصلی بشر بر سوخت‌های فسیلی برای تامین انرژی و محدود بودن آن منابع از سوی دیگر، منجر به ظهور مساله جدید به نام بحران انرژی شده است. البته در این میان، تشدید تغییر آب و هوا به دلیل افزایش حجم گازهای گلخانه‌ای مانند کربن ناشی از سوختن سوخت‌های فسیلی، موجب شده است تا جامعه جهانی به منابع انرژی تجدید پذیر رو آورد (رازقی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲). منابع انرژی‌های تجدیدپذیر شامل باد، انرژی خورشیدی، انرژی زیستی (بیوانرژی)، زمین گرمایی و نیروی برق آبی است (منظور و نیاکان، ۱۳۹۱: ۲). این منابع که از طریق محیط زیست طبیعی در دسترس هستند، از لحاظ زیست محیطی قابل قبول هستند و از نظر فنی، استحصال آن امکان پذیر است. درواقع، انرژی‌های نو کارایی داشته و به سرعت قابل اجرا هستند (مدوز و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴۰) و به حفظ منابع طبیعی برای نسل‌های آینده و کاهش تأثیر انسان بر محیط زیست کمک می‌کنند. برومن^۱ و کاندپال^۲ (۲۰۱۱) معتقدند «به چهار دلیل مردم باید انرژی‌های تجدید شونده را بشناسند: اول این که، سیاره زمین تنها سیاره قابل سکونت برای بشر است؛ دوم این که، سیاره‌های نزدیک به زمین مانند زهره به دلیل گرمای بیش از حد و مشتری به دلیل دوری از خورشید که بیش از اندازه سرد است، غیر قابل سکونت هستند؛ سوم این که، بیشترین تأثیر منفی انسان بر جو کره زمین ناشی از تولید بیش از حد گازهای گلخانه‌ای، مخصوصاً کربن و متان است؛ در نهایت، از آن جایی که منبع اصلی گازهای گلخانه‌ای، سوختن سوخت‌های فسیلی و پسماندها است باید جایگزین‌های کارآمدتری برای آنها یافت و نگرشی نو نسبت به منابع انرژی داشت» (ص. ۲۴۷۹). انرژی تجدیدپذیر وابستگی به سوخت‌های فسیلی را کاهش می‌دهد و موجب کاهش هزینه‌ها و توسعه طرح‌های مالی مانند تخفیف مالیاتی می‌شود؛ تأثیرات منفی زیست محیطی کاهش می‌یابد؛ و فرصت‌های شغلی در این بخش و صنایع وابسته به آن را تقویت می‌نماید (پائولینا^۳ و همکاران، ۲۰۰۹: ۲).

برخی از مناطق به دلیل شرایط جغرافیایی و نوع اقتصاد حاکم بر آن، بیشتر در معرض تغییرات آب و هوایی قرار دارند. ایران نیز به دلیل قرار گرفتن در ناحیه خشک و نیمه خشک جغرافیایی، بالا بودن خطر وقوع بلایای طبیعی، اقتصاد وابسته به نفت و شهرهایی با آلودگی بالای جوی جز کشورهای آسیب پذیر کنوانسیون تغییر آب و هوا می‌باشد و تنها ۰/۴ درصد از عرضه انرژی در کشور از انرژی تجدید پذیر حاصل شده است. از طرفی، فقط ۰/۵ درصد از کل انرژی مصرفی بخش های مصرف کننده کشور توسط منابع تجدید پذیر تامین می‌شود (منظور و نیاکان، ۱۳۹۱: ۴). براساس روند رشد توسعه پایدار ایران تا سال ۱۴۰۰ سهم مصرف انرژی‌های نو باید به ۲/۱ درصد

^۱ Broman

^۲ Kandpal

^۳ Paulina

افزایش یابد (اسلاملوئیان و استادزاد، ۱۳۹۱: ۳). بنابراین، تدوین راهبرد برای ایجاد انگیزه لازم برای ظهور انواع انرژی‌های جایگزین و تجدیدپذیر در صحنه اقتصاد کشور و حصول اطمینان از این که منابع سرمایه‌ای کافی برای تسهیل حضور انواع انرژی‌های جایگزین و تجدیدپذیر در اقتصاد کشور در زمان‌های مورد نیاز وجود خواهد داشت، از اهداف کلان نظام جمهوری اسلامی ایران در بخش سیاست‌گذاری انرژی است. در جهان امروز که کارشناسان به دنبال مدل‌های تازه‌ای برای رشد و توسعه اقتصادی و مبارزه با تغییرات آب و هوایی هستند، مدیریت پایدار دیگر یک گزینه انتخابی نیست بلکه شرطی اساسی برای بقا و موفقیت محسوب می‌شود (عبدلی و یدقار، ۱۳۸۵: ۲۱).

مراکز اقامتی با استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی می‌توانند هزینه‌هایشان را به میزان زیادی پایین بیاورند (لی تات^۱ و همکاران، ۲۰۱۰: ۷۷). هدف از انجام تحقیق حاضر، بررسی دیدگاه صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری نسبت به کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر در صنعت گردشگری استان مازندران است. براین اساس، تحقیقاتی در این قسمت مبنای کار قرار می‌گیرند که به بحث تصورات، نگرش و درک کاربرد انرژی تجدیدپذیر در بخش گردشگری یا به طور کل نگرش عمومی نسبت به کاربرد انرژی‌های تجدید شونده پرداخته‌اند. ابتدا به تحقیقاتی اشاره می‌شود که با رویکرد تحلیل اسنادی و نظری به این مساله پرداخته‌اند. فراگوزلو و رازی (۱۳۹۰) در تحقیق خود به اهمیت مدیریت منابع تجدیدپذیر براساس تفکر کارآفرینی پایدار تاکید کرده بودند. روش بررسی آنها اسنادی بوده و تلاش داشتند تا روندهای کارآفرینی در بخش توسعه استفاده از انرژی‌های نو را مورد بررسی قرار دهند. از نظر این نویسندگان، توسعه فناوری انرژی‌های پاک به کارآفرینی وابسته است و دو ابزار اساسی برای کارآفرینی، اطلاعات و ارتباطات است. استادزاد (۱۳۹۱) بررسی را با عنوان سهم انرژی‌های نو در توسعه پایدار ایران به روش اسنادی انجام دادند. هدف اصلی این تحقیق، طراحی الگویی مناسب برای تعیین سهم بهینه انرژی‌های نو در مسیر رشد پایدار بود. اساس این الگو، کنترل بهینه بود و مسیرهای بهینه مصرف، تولید و سهم انرژی‌های تجدید شونده و تجدید ناپذیر با ملاحظات زیست محیطی و بدون آن تعیین شد. منظور و نیاکان (۱۳۹۱) با روش تحلیل اسنادی به بررسی موانع و راهکارهای توسعه انرژی‌های تجدید پذیر در ایران پرداختند. از نظر این نویسندگان، برطرف کردن موانع مالی، قانونی، مقررات گذاری و سازمانی موجب توسعه انرژی‌های تجدید پذیر شده و لازم است تا از سیاست‌های تشویقی، بهبود رقابت و مقررات زدایی فضای بازار به همراه افزایش توجه در مقیاس فعالیت‌ها در توسعه انرژی تجدید پذیر استفاده گردد. کاربرد منابع تجدید پذیر انرژی در بخش کشاورزی و صنعت بیشتر مورد توجه بوده است. مثلاً، رازقی و همکاران (۱۳۹۱)، به بررسی عوامل بازدارنده توسعه به کارگیری انرژی‌های تجدید پذیر در نظام بهره برداری دهقانی شهرستان تفرش پرداختند. روش بررسی توصیفی و پیمایشی بود. ۳۰۰ نفر از ساکنان روستا با نمونه گیری طبقه ای انتخاب شدند. نتایج تحلیل عاملی

^۱ Lee Thuot

نشان داده بود که مکان، ویژگی‌های فردی، نداشتن مزیت نسبی، هزینه و ضعف دانش جز عوامل بازدارنده توسعه این نوع انرژی‌ها بود. لاریجانی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی رابطه بین میزان پذیرش اجتماعی سیستم‌های انرژی خورشیدی و عوامل موثر بر آن پرداختند. این پژوهش با روش پیمایش انجام شد و ۳۸۴ نفر از شهروندان تبریزی در آن شرکت داشتند. براساس یافته‌ها، شهروندانی که دارای تحصیلات عالی، درآمد بالا و دارای مشاغل دولتی بودند و متاهل بودند بیشتر از سیستم‌های خورشیدی استقبال کرده بودند. زیدانی (۱۳۹۵) به بررسی عوامل اجتماعی- فرهنگی موثر بر پذیرش انرژی‌های تجدید پذیر به خصوص انرژی خورشیدی در شهر شیراز پرداخت. جامعه آماری این تحقیق شامل مهندسیین سازنده ساختمان و مردم عادی که دارنده حداقل ۴۰ سال سن که مصرف کننده ساختمان در شهر شیراز بودند. طبق نتایج به دست آمده در این تحقیق، متغیرهای مزیت نسبی، قابلیت سازگاری و مشاهده پذیری در بین دو گروه مهندسیین و مردم عادی متفاوت بود و فرض تفاوت این دو گروه در ویژگی آزمون پذیری و مشاهده پذیری نوآوری تایید نشد. همچنین از ویژگی‌های جمعیت شناختی فقط ویژگی تحصیلات در امر پذیرش سیستم‌های خورشیدی موثر بود. در بخش تحقیقات خارجی نیز، نگرش‌سنجی نسبت به این نوع منابع مدت مدیدی است که مطرح بوده است. مثلاً، لیندهاست (۲۰۰۳) در انگلستان به بررسی نگرش مردم نسبت به انرژی‌های تجدید شونده پرداخت. در این پیمایش، ۵۰۲ نفر حضور داشتند. ۴۶ درصد انرژی‌های نو را گزینه مناسب برای سوخت‌های فسیلی می‌دانستند. ۸۱ درصد معتقد بودند بهترین روش در صرفه جویی انرژی، خاموش کردن لامپ‌های اضافی است. اکثر پاسخگویان (۹۵ درصد) انرژی‌های خورشیدی و باد را می‌شناختند در حالی که چیز زیادی در مورد سایر منابع تجدید شونده نشنیده بودند. به طور کلی، ۸۱ درصد پاسخگویان نگرش مثبت نسبت به انرژی‌های نو داشتند. دالتون و همکاران (۲۰۰۷) در استرالیا به بررسی نگرش مدیران هتل‌ها نسبت به استفاده از انرژی‌های تجدید شونده پرداختند. روش بررسی پیمایشی بود و ۱۶۷ نفر از مدیران هتل‌ها در آن شرکت داشتند. در کل، نگرش پاسخگویان نسبت به این نوع انرژی مثبت بود اما بزرگترین مانع توسعه این نوع انرژی در بخش گردشگری، وجود محدودیت‌های عرضه، بی‌ثباتی بازار اعلام شده بود. بیشترین میزان استقبال از این نوع انرژی مربوط به هتل‌های بزرگ و در مناطق گرمسیری بود. لی تات و همکاران (۲۰۱۰) در کانادا به بررسی نگرش ساکنان روستا به گردشگری پایدار و کاربرد انرژی‌های نو در این صنعت پرداختند. روش بررسی، کیفی بود و از مصاحبه با ۲۰ نفر از صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری در روستا استفاده شد. به طور کلی، پاسخگویان نگرش مثبت نسبت به حفظ محیط زیست در کنار رونق گردشگری داشتند. از موانع کاربرد انرژی‌های نو در این صنعت، هزینه‌های مالی سرمایه گذاری، فقدان برنامه‌های انگیزه بخش بود. کاستاکیس و ساردیوس (۲۰۱۲) در یونان به بررسی عوامل موثر بر نگرش گردشگران نسبت به انرژی‌های تجدید پذیر پرداختند. روش بررسی آنها پیمایش بوده ۳۲۰ نفر از گردشگران در آن شرکت داشتند و از رگرسیون

لجستیک برای شناسای عوامل تعیین کننده استفاده شد. یافته‌های آنها نشان داد که مردان میان سال گرایش بیشتری به کاربرد این نوع انرژی در صنعت گردشگری داشتند. در مقابل تحصیلات و میزان درآمد نقش تعیین کننده‌ای نداشتند. هم چنین، داشتن تجربه شخصی از کاربرد این نوع انرژی و نیز داشتن دانش و اطلاعات زیست محیطی نیز در این نگرش تعیین کننده بودند. کاسیمو و همکارانش (۲۰۱۲) در مالزی به بررسی میزان تعهد ۶۰ نفر از هتل‌داران به مدیریت زیست محیطی اقامتگاه‌های گردشگری پرداختند. نتایج آنها نشان داد که میزان تعهد هتل‌داران به رعایت معیارهای زیست محیطی در اقامتگاه، مناسب بوده و استفاده از تجهیزات انرژی مناسب و کم مصرف مورد تایید هتل‌داران بوده و این نشان می‌دهد که مدیریت انرژی در هتل‌ها وضعیت مطلوب داشته و همین امر در جذب گردشگران و مسافران تاثیر زیادی داشته است. یانگ فینگ (۲۰۱۲) به بررسی نگرش ۲۷۳ نفر در تایوان نسبت به فناوری انرژی‌های تجدید شونده پرداخت. روش بررسی پیمایش بود و از پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات استفاده شد. نتایج بررسی او نشان داد که آگاهی از منافع کاربرد انرژی تجدید شونده، درآمد خانوار، هنجارهای ذهنی، داشتن تجربه قبلی و سهولت کاربرد بیشترین تاثیر را بر نگرش پاسخگویان داشت. والتر (۲۰۱۴) به بررسی رابطه بین نگرش نسبت به انرژی بادی، پذیرش محلی برخی از طرح‌های مربوط به آن و نیت‌های عمل مبتنی بر این نگرش‌ها پرداخت. ابزار اولیه گردآوری داده‌ها پیمایش بود که ۹۱۹ نفر از شهروندان در پنج روستای واقع در سوئیس در آن شرکت داشتند. یافته‌های تحقیق نشان داد که نگرش نسبت به انرژی بادی مهم‌ترین عامل پذیرش محلی است. پذیرش محلی طرح‌های انرژی باد توسط شرکت کنندگانی که نگرش نسبی و یا مثبت نسبت به انرژی بادی داشتند به مزایای محلی این طرح‌ها وابسته بود. هم چنین نگرش نسبت به انرژی بادی و پذیرش افراد محلی تاثیر کمی بر نیت‌های پذیرش طرح‌ها داشتند. بوک پالوچ و همکاران (۲۰۱۵) به بررسی نقش عواملی مانند قوانین، اعتماد و مشارکت در پذیرش اجتماعی سوخت‌های زیستی در آلمان پرداختند. روش بررسی کیفی بود و از مصاحبه برای گردآوری داده‌ها و از روش تحلیل محتوا برای تحلیل استفاده شد. یافته‌های این محققان نشان داد که صرفاً حضور ذینفعان برای بهره‌برداری از سوخت زیستی در این روستاها کافی نیست بلکه اعتماد و مشارکت در بین گروه‌های ذینفع هم در مرحله اجرا و عملیاتی کردن آن اهمیت دارد. دو نتیجه مهم این بررسی داشت. اول این که سرمایه اجتماعی و انواع قوانین بر مشارکت درون اجتماع روستایی تاثیر دارد و دوم اینکه سرمایه اجتماعی و قوانین غیر رسمی عمدتاً متکی بر رابطه بین رهبری و کنش جمعی است که باید در حالت توازن نگه داشته شود. زمانی اعتماد شکل می‌گیرد که مبتنی بر شفافیت است و زمینه را برای کسب اطلاعات فراهم می‌کند. این امر موجب مشارکت در فعالیت‌ها شده و شبکه منسجمی از پیوندهای پیوندهنده و پل زننده برای توسعه پایدار انرژی تجدید پذیر فراهم کند. با مروری بر تحقیقات انجام شده، می‌توان گفت که پدیده انرژی‌های نو در ایران طی سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته و اکثر تحقیقات در قالب

نظری و تحلیل اسنادی انجام شده و به بحث راهکارها و موانع توسعه بهره‌برداری از این منابع توجه شده است. به نظر می‌رسد بهره‌گیری از این نوع انرژی در بخش‌های خاص مانند صنعت امتیازات خاص خود را به همراه داشته باشد. از آنجایی که امروزه گردشگری به عنوان یک صنعت معرفی شده است، جایگزینی منابع تجدیدپذیر انرژی با منابع تجدیدناپذیر مانند سوخت‌های فسیلی در بخش حمل و نقل (گردشگری) و اقامتگاه‌ها می‌تواند سهم این صنعت را در مشکلات زیست محیطی مانند تغییر آب و هوا محدود نماید. این بررسی از جهت این که با رویکرد کمی و به روش پیمایش به منظور آگاهی از دیدگاه صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری از انرژی‌های تجدیدپذیر انجام شده است متفاوت از تحقیقات بررسی شده در ایران است. با توجه به اهمیت مباحث بیان شده، تحقیق حاضر درصدد پاسخگویی به سوالات زیر می‌باشد:

۱. نگرش صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری نسبت به کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر در صنعت گردشگری چیست؟
۲. نگرش صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری نسبت به انرژی‌های تجدیدپذیر برحسب متغیرهای زمینه‌ای (سن، تحصیلات، نوع اقامتگاه، تعداد واحد اقامتی) چگونه است؟

روش شناسی تحقیق

همانطور که قبلاً مطرح شد، هدف از این مطالعه، بررسی نگرش صاحبان مراکز گردشگری نسبت به کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر در شهرستان‌های بابلسر، نور و محمودآباد است. در این تحقیق، از روش‌های توصیفی و تحلیلی از نوع پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق کلیه صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری در این شهرستان‌ها می‌باشند که براساس نتایج طرح آمارگیری اقامتگاه‌های عمومی کشور در سال ۱۳۹۰ تعداد آنها برابر ۲۷۹۳ اقامتگاه تشکیل می‌دهند که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۱۲۱ نفر (۴۰ نفر در نور، ۴۱ نفر در محمودآباد و ۴۰ نفر در بابلسر) به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده است که پایایی سوالات آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ارزیابی شده که مقدار محاسبه شده برای متغیر وابسته گرایش به انرژی‌های تجدیدپذیر ۰/۶۲ بوده است. اعتبار سوالات نیز از طریق اعتبار صوری مورد تایید قرار گرفت. بدین صورت که از نظر متخصصان و صاحب نظران در حوزه موضوع مورد مطالعه در مورد انطباق پرسشنامه با ویژگی‌های مورد انتظار استفاده شده است. پرسشنامه‌ها از ابتدای شهریور ماه سال ۱۳۹۲ که همراه با اوج جریانات گردشگری در حوزه‌ها بود، در میان جامعه آماری توزیع شد. نحوه پرسشگری به صورت مصاحبه ساخت یافته بود. تعریف متغیرهای تحقیق به دو صورت نظری و عملی انجام شد. به لحاظ مفهومی، انرژی تجدیدپذیر به انواعی از انرژی اطلاق می‌شود که برخلاف انرژی‌های تجدیدپذیر قابلیت بازگشت مجدد به طبیعت را دارند. این منابع با محیط زیست سازگار می‌باشند و آلودگی‌های زیست محیطی کمتری را در مقایسه با

سایر منابع انرژی ایجاد می‌نمایند (رازقی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲). از ۷ گویه در قالب طیف لیکرت برای سنجش آن استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل

یافته‌های تحقیق حاضر عمدتاً درصدها پاسخگویی به دو سوال اساسی تحقیق حاضر می‌باشد. مع الوصف، ابتدا لازم است تصویری اجمالی از وضعیت اجتماعی - جمعیت شناختی نمونه‌های مورد بررسی ارائه شود. در این خصوص، بررسی متغیرهای زمینه‌ای نشان می‌دهد که بیش از ۴۰ درصد پاسخگویان بین ۴۱ تا ۵۰ سال و دارای تحصیلات در سطح دیپلم بودند. ۳۳ درصد پاسخگویان اعلام کرده بودند که ۵ تا ۱۰ سال و ۲۱ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ سال به این کار اشتغال دارند. ۷۱ درصد نیز اعلام کرده بودند دارای کمتر از ۱۰ واحد اقامتی هستند و ۶۶ درصد نیز اعلام کرده بودند قدمت اقامتگاه‌شان کمتر از ۲۰ سال است.

توصیف فراوانی گرایش به انرژی‌های نو در صنعت گردشگری: یکی از اهداف این تحقیق، بررسی شناخت و گرایش دارندگان اقامتگاه‌های گردشگری نسبت به انرژی‌های نو بود. بررسی‌های انجام شده مانند لیندهاست (۲۰۰۳) در انگلستان، دالتون و همکاران (۲۰۰۷) در استرالیا، کاستاکیس و ساردیوس (۲۰۱۲) در یونان، و یانگ فینگ (۲۰۱۲) در تایوان نشان داد که نگرش افراد نسبت به انرژی‌های نو، مثبت است. در این قسمت به بررسی گرایش پاسخگویان به کاربرد انرژی‌های نو در صنعت گردشگری پرداخته می‌شود.

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخ‌ها برحسب متغیر انرژی‌های تجدیدپذیر

گزینه	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)	(۶)
انرژی خورشیدی ارزاترین منبع انرژی برای صنعت گردشگری است	۳۰/۶	۲۷/۳	۷/۴	۱۹	۵/۷	۳/۳۸
به دلیل هزینه بالا صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری نمی‌توانند از انرژی‌های نو استفاده کنند	۴۰/۵	۱۱/۶	۴/۱	۰/۸	-	۴/۲۰
دولت باید از کاربرد انرژی‌های نو در صنعت گردشگری حمایت کند	۴۰/۵	۴۷/۱	۹/۹	۲/۵	-	۴/۲۵
انرژی‌های نو برای صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری شناخته شده است	۲۵/۶	۲۸/۹	۳۳/۱	۹/۱	۳/۳	۳/۶۴
دسترسی و نصب تجهیزات انرژی‌های نو هزینه بر است	۳۲/۲	۴۵/۵	۱۸/۲	۳/۳	۰/۸	۴/۰۹
تجهیزات انرژی‌های نو در ایران موجود نیست	۲۴/۸	۳۷/۲	۳۳/۲	۴/۱	۱/۷	۳/۷۹
صنعت گردشگری باید خود را با انرژی‌های نو انطباق دهد	۳۲/۲	۴۲/۱	۲۱/۵	۴/۱	-	۴/۰۲

(۱) کاملاً موافقم، (۲) موافقم، (۳) تا حدودی موافقم، (۴) مخالفم، (۵) کاملاً مخالفم، (۶) میانگین منبع: محاسبات تحقیق حاضر

جدول ۱ نشان می‌دهد که به طور کلی، صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری نسبت به کاربرد انرژی‌های نو در صنعت گردشگری (اقامتگاه‌ها) نگرش مثبت دارند. توزیع فراوانی‌ها نیز نشان می‌دهد ۳۰/۶ درصد انرژی خورشیدی را ارزان‌ترین منبع انرژی برای صنعت گردشگری می‌دانستند، ۴۰/۵ درصد نیز معتقد بودند هزینه‌های بالا مانع از استفاده از این نوع انرژی‌ها در اقامتگاه‌ها می‌شود، ۴۵ درصد نیز هزینه‌های نصب تجهیزات آن را پرهزینه تلقی کرده بودند و ۳۷ درصد نیز کشور را با کمبود تجهیزات انرژی‌های نو مواجه می‌دانستند، براین اساس، نزدیک به ۴۸ درصد پاسخگویان معتقد بودند که دولت باید از کاربرد انرژی‌های نو در صنعت گردشگری حمایت کند، در بحث شناخت این نوع انرژی، ۳۳ درصد معتقد بودند همکارانشان با این نوع انرژی‌ها آشنایی دارند، در نهایت، ۴۲/۱ درصد نیز معتقد بودند صنعت گردشگری باید خود را با انرژی‌های نو سازگار نماید. مقایسه گویه‌های مختلف نیز نشان می‌دهد گویه «انرژی خورشیدی ارزانترین منبع انرژی برای صنعت گردشگری است» با میانگین ۳/۳۸ از ۵ و گویه «دولت باید از کاربرد انرژی‌های نو در صنعت گردشگری حمایت کند» با میانگین ۴/۲۵ از ۵ به ترتیب دارای کمترین و بیشترین مقدار میانگین بودند.

رابطه بین متغیرهای مستقل و گرایش به انرژی‌های تجدید پذیر: در تحقیق حاضر فرض می‌شود بین سطح تحصیلات، سن، سابقه اشتغال، تعداد واحد اقامتی با گرایش به انرژی‌های تجدید پذیر رابطه معنی‌دار وجود دارد. به عبارت دیگر، افراد تحصیل کرده، جوان و دارای سابقه اشتغال بالا و آنهایی که واحد اقامتی کمتری دارند (از لحاظ کاهش هزینه)، شناخت مطلوب‌تری نسبت به این نوع انرژی دارند. در جدول زیر به بررسی این روابط پرداخته می‌شود.

جدول ۲: رابطه بین متغیرهای مستقل و گرایش به انرژی‌های تجدید پذیر (آزمون پیرسون)

متغیر وابسته	متغیر مستقل	مقدار آزمون	سطح معنی داری
گرایش به انرژی‌های نو	سن	۰/۱۱	۰/۲۲
	تحصیلات	-۰/۰۲	۰/۸۱
	سابقه اشتغال	۰/۱۴	۰/۱۲
	تعداد واحد اقامتی	-۰/۱۷	***۰/۰۵

***در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

منبع: یافته‌های تحقیق حاضر

طبق جدول ۲، تنها رابطه معنا دار بین تعداد واحد اقامتی و گرایش به انرژی‌های نو دیده شد. مقدار آزمون برای این دو متغیر، -۰/۱۷- است که به رابطه منفی و بسیار ضعیف اشاره دارد. یعنی هرچه تعداد واحد اقامتی پاسخگویان کاهش می‌یابد، گرایش به انرژی‌های نو نیز افزایش می‌یابد.

بررسی تفاوت‌ها در گرایش به انرژی‌های نو برحسب نوع اقامتگاه: در حدود ۴۰ درصد انرژی مصرفی در اقامتگاه‌های گردشگری از طریق برق و ۶۰ درصد دیگر از سوخت‌های فسیلی تامین می‌شود. سه چهارم کل انرژی مصرفی آن به روشنائی، گرمایش فضا، تهیه آب‌گرم و تهویه هوا اختصاص می‌یابد. بنابراین، استفاده از انرژی‌های نو در اقامتگاه‌ها می‌تواند موجب کاهش تولید کربن شود. در این قسمت، با استفاده از آزمون تی به بررسی رابطه بین نوع اقامتگاه و گرایش به انرژی‌های نو پرداخته می‌شود.

جدول ۳: رابطه بین نوع اقامتگاه و گرایش به انرژی‌های نو (آزمون تی)

سطح معنی داری	مقدار آزمون	میانگین		متغیر وابسته
		پلاژ	آپارتمان	
۰/۴۰	-۰/۴۹	۲۷/۲۳	۲۷/۴۹	گرایش به انرژی‌های نو

منبع: یافته‌های تحقیق حاضر

طبق جدول ۳، میانگین دو گروه از اقامتگاه‌های گردشگری تفاوتی با هم نداشته است و سطح معنی داری آزمون نیز حاکی از عدم تفاوت گرایش دارندگان اقامتگاه‌های گردشگری به انرژی‌های نو برحسب نوع اقامتگاه است.

تفاوت شهرها برحسب میزان گرایش به انرژی‌های نو: با استفاده از آزمون مقایسه میانگین (آنووا) مشخص شد که میانگین سه شهر محمودآباد (میانگین = ۲۷)، نور (میانگین = ۲۷/۲۲) و بابلسر (میانگین = ۲۷/۸۵) در گرایش به انرژی‌های نو چندان تفاوتی با هم نداشته و این سه شهر برحسب میزان گرایش به انرژی‌های نو، متفاوت نیستند (مقدار آزمون = ۰/۹۵ و سطح معناداری = ۰/۳۸).

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در سال‌های اخیر، رشد روزافزون جمعیت و به تبع آن، روند فزاینده مصرف انرژی از یک سو و تمرکز اصلی بشر بر سوخت‌های فسیلی برای تامین انرژی و محدود بودن این منابع از سوی دیگر، منجر به ظهور مساله جدیدی در جهان به نام بحران انرژی شده است (ثقفی، ۱۳۸۸: ۴۵۶). تجدید هرساله این بحران در نقاط مختلف جهان، بسیاری از کشورها را بر آن داشته است که با حرکت به سمت منابع جایگزین و تجدید پذیر انرژی، سید مصرفی انرژی در کشور خود را تغییر داده و با اعمال تغییراتی در برنامه پیش روی خود، زمینه را به منظور توسعه استفاده هرچه بیشتر از منابع انرژی تجدید پذیر در بخش‌های مختلف از جمله در بخش گردشگری فراهم نمایند (فدایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۳).

تحقیق حاضر با هدف بررسی میزان گرایش و شناخت صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری به کاربرد انرژی‌های نو در صنعت گردشگری در سه شهر استان مازندران (نور، محمودآباد، بابلسر) انجام شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد بیش از ۴۰ درصد پاسخگویان بین ۴۱ تا ۵۰ سال و دارای تحصیلات در سطح دیپلم بودند. ۳۳ درصد پاسخگویان اعلام کرده بودند که ۵ تا ۱۰ سال و ۲۱ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ سال به این کار اشتغال دارند. ۷۱ درصد نیز اعلام کرده بودند دارای کمتر از ۱۰ واحد اقامتی هستند. هم چنین صاحبان اقامتگاه‌های گردشگری، به صورت کلی، گرایش مثبت به استفاده از منابع تجدیدپذیر انرژی در حرفه خود داشتند. لاریجانی (۱۳۹۳) و زیدانی (۱۳۹۵)، لیندهاست (۲۰۰۳) در انگلستان، دالتون و همکاران (۲۰۰۷) در استرالیا، کاستاکیس و ساردیوس (۲۰۱۲) در یونان، و یانگ فینگ (۲۰۱۲) در تایوان نیز به این نتیجه رسیده بودند. از دیگر نتایج این بررسی، وجود رابطه منفی و ضعیف بین تعداد واحدهای اقامتی و گرایش به کاربرد انرژی‌های نو در صنعت گردشگری بود. به عبارت دیگر، با کاهش تعداد این واحدها، تمایل دارندگان اقامتگاه‌های گردشگری به استفاده از این منابع نیز افزایش می‌یافت. به نظر می‌رسد هزینه بر بودن و نداشتن شناخت لازم از این منابع و عدم آگاهی از سازمان‌های ارائه دهنده خدمات مربوط به آن از محدودیت‌های استفاده از این منابع باشد. اما بین متغیرهای مستقل دیگر «سن، تحصیلات، سابقه اشتغال، قدمت اقامتگاه» و گرایش به منابع تجدید پذیر انرژی رابطه معنی داری دیده نشد. این یافته بر خلاف بررسی لاریجانی (۱۳۹۳) در ایران بود. زیدانی (۱۳۹۵) نیز بین تحصیلات و گرایش به انرژی‌های نو رابطه مثبت یافت. کاسیمو و ساردیوس (۲۰۱۲) در یونان و یانگ فینگ (۲۰۱۲) در تایوان دریافتند که بین سن و تحصیلات با گرایش به انرژی‌های نو رابطه معناداری وجود نداشته است. عدم وجود رابطه بین نوع اقامتگاه، سابقه اشتغال و نیز عدم تفاوت بین شهرستان‌های مورد بررسی به لحاظ گرایش به استفاده از منابع تجدید پذیر انرژی از دیگر یافته‌های این تحقیق بود. استفاده از این منابع، منافع کوتاه، میان و بلند مدت قابل ملاحظه‌ای را به همراه دارد: امنیت عرضه انرژی، توسعه پایدار صنایع محلی، ایجاد اشتغال و پایداری زیست محیطی در صنعت گردشگری برخی از این منافع هستند. بر اساس یکی از یافته‌های این تحقیق، وجود رابطه معنادار اما ضعیف بین تعداد واحد اقامتی و گرایش به کاربرد انرژی‌های تجدید پذیر و نیز طبق بررسی محققان خارجی مانند دالتون و همکاران (۲۰۰۷) در استرالیا، کاسیمو و همکارانش (۲۰۱۲) در مالزی می‌توان مبنای حرکت تحقیقات آتی را بررسی نگرش هتل‌داران و اقامتگاه‌های بزرگ نسبت به انرژی‌های تجدید پذیر قرار داد.

منابع

۱. اسلامولیان، کریم و استادزاد، حسین (۱۳۹۱). تعیین سهم بهینه انرژی تجدید پذیر در مسیر توسعه پایدار ایران، *فصلنامه اقتصاد انرژی*، سال ۲، شماره ۱: ۴۸-۵۴.
۲. ثقفی، محمود (۱۳۸۸). *انرژی‌های قابل تجدید*، تهران: دانشگاه تهران.
۳. فدایی امیر، داوود؛ شمس اسفندآبادی، زهرا و عباسی، آزاد (۱۳۸۹). بررسی علل عدم تحقق اهداف کشور در بخش انرژی‌های تجدید پذیر در برنامه چهارم توسعه، *فصلنامه انرژی ایران*، شماره ۲: ۲۳-۳۵.
۴. قراگوزلو، علیرضا و رازی، سمیرا (۱۳۹۰). مدیریت منابع انرژی‌های تجدید پذیر براساس تفکر کارافرینی پایدار، *ماهنامه کار و جامعه*، شماره ۱۳۹: ۴-۱۴.
۵. عبدلی، محمدعلی و یدقار، امیرمحمد (۱۳۸۵). انرژی، توسعه و محیط زیست، *نشریه انرژی ایران*، سال ۱۰، شماره ۲۶: ۱۹-۲۸.
۶. رازقی، مرضیه؛ رضایی، روح‌الله و شعبان علی فمی، حسین (۱۳۹۱). تحلیل عوامل بازدارنده توسعه به کارگیری انرژی‌های تجدید پذیر در نظام‌های بهره‌برداری دهقانی شهرستان تفرش، *نشریه انرژی ایران*، دوره ۱۵، شماره ۳: ۱-۱۸.
۷. زیدانی، شکوفه (۱۳۹۵). *بررسی عوامل اجتماعی- فرهنگی موثر بر پذیرش انرژی‌های نو با تاکید بر انرژی خورشیدی (مطالعه موردی شهر شیراز)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: دکتر صادق صالحی، دانشگاه مازندران.
۸. لاریجانی، مریم؛ شبیری، سید محمد؛ ابوالحسنی، الناز (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین میزان پذیرش اجتماعی سیستم‌های انرژی خورشیدی عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی: شهر تبریز)، *نشریه انرژی ایران*، سال ۱۷، شماره ۴: ۱-۱۴.
۹. مدوز، دونالد، راندرز، یورگن و مدوز، دنیس (۱۳۸۸). *محدودیت‌های رشد*، ترجمه: علی حبیبی، فرزام پور اصغر سنگاچین، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
۱۰. منظور، داوود و نیاکان، لیلی (۱۳۹۱). توسعه انرژی‌های تجدید پذیر در کشور: موانع و راهبردها، *نشریه انرژی ایران*، شماره ۳: ۱-۱۵.
11. Broman, L. and Kandpal, T. (2011). Public understanding of renewable energy, **World Renewable Energy Congress**, Sweden, 8-13 may 2011.
12. Bock und Polach, C., Kunze, C., Maab, O and Grundmann, P. (2015). Bioenergy as a socio-technical system: The nexus of rules, social capital and cooperation in the development of bioenergy villages in Germany, **Energy Research & Social Science**, 6(2015): 128-135.
13. Dalton, G., Lockington, D. and Baldock, T. (2007). A Survey of tourist operator attitudes to renewable energy supply in Queensland, Australia, **Renewable Energy**, Vol. 32: 567-586.
14. Lea Thuot, L., Vaugeois, N. and Mahr, P. (2010). Fostering innovation in sustainable tourism, **Journal of Rural and Community Development**, 5(1/2): 76-89.
15. Lyndhurst, B. (2003). **Attitudes to Renewable Energy in London**, Published by Greater London Authority, London, from www. London.gov.uk, (Oct/17/2013).

16. Kasimu, A., Zaiton, S. and Hassan, H. (2012). Hotels involvement in sustainable tourism practices in Klang Valley, Malaysia, **Journal of Economics and Management**, 6(1): 21-34.
17. Kostakis, I. and Sardianou, E. (2012). Which factors affect the willingness of tourists to pay for renewable energy?, **Renewable Energy**, Vol. 38: 169-172.
18. Paulina, B., Churie, A. and Martinac, I. (2009). **Renewable Energy for Sustainable Tourism**, from [www.researchgate.net/\(Oct/8/2013\)](http://www.researchgate.net/(Oct/8/2013)).
19. Walter, G. (2014). Determining the local acceptance of wind energy projects in Switzerland: the importance of general attitudes and project characteristics, **Research Energy & Social Science**, 4(2014): 78-88.
20. Yung Feng, H. (2012). Key factors influencing users intentions of adopting renewable energy technologies, **Academic Research International**, 2(2): 1-13.

